

Тема 3.1. Дієтотерапія.

1. Суть дієтотерапії.
2. Особливості дієтотерапії при захворюваннях різних органів і систем.
3. Режими дієтотерапії.
4. Штучна годівля.

Методичні вказівки.

1. Суть дієтотерапії.

Ще в давнину люди широко застосовували для лікування окремі режими харчування, спеціально приготовлені продукти, що поклало початок методу лікування – *дієтотерапії (diaetotherapia; від грец. diaita – режим харчування)*.

Дієтотерапія – спеціально організована годівля хворих тварин з лікувальною метою. Основні завдання дієтотерапії полягають у тому, щоб шляхом спеціально збалансованої годівлі ліквідувати патологічний процес, регулювати і стимулювати функції різних органів і стан обміну речовин (патогенетична терапія), поповнити дефіцит необхідних для організму макро- і мікроелементів, вітамінів, незамінних амінокислот (замінна терапія як різновид етіотропної).

При призначенні дієтотерапії дотримуються наступних правил:

- а) враховують функціональний стан шлунка, кишечника, печінки, органів виділення, і при їх дисфункції обмежують надходження тих кормів, перетравлення чи виділення яких утруднене і супроводжується інтоксикацією;
- б) дієтична годівля має відповідати видовим і віковим особливостям тварин;
- в) режим дієтотерапії визначають з урахуванням індивідуальних особливостей тварин і характеру хвороби;
- г) забезпечують різноманітність і зміну кормів у складі дієти;
- д) дієтотерапію поєднують з усуненням причин захворювання, засобами патогенетичної терапії, поліпшенням догляду за хворими тваринами та їх утримання.

Дієтотерапія передбачає добір необхідних кормів, підготовку дієтичних кормів (дріжджування, пророщування, підсмажування, подрібнювання, плющення, підсолоджування, запарювання і т.д.); встановлення раціональних норм і режиму годівлі.

При підборі кормів необхідно враховувати характер захворювання, дані про дію кормів на травлення, функції інших органів і систем, обмін речовин, функціональні можливості шлунка, кишечника, печінки, ендокринних і видільних органів, вміст у раціоні поживних речовин, які можуть бути засвоєні організмом.

2. Особливості дієтотерапії при захворюваннях різних органів і систем.

Як дієтичні корми для жуйних тварин застосовують свіжовикошену траву, сіно із різнотрав'я, люцерни або конюшини, сінаж, трав'яне борошно,

моркву, кормовий буряк, пшеничні висівки, дріжджовані корми. Не рекомендується вводити до складу раціону ціле зерно, ячмінну і вівсяну дерть з лузгою, значну кількість борошнистих кормів. Для телят, крім перерахованих кормів, можна використовувати ацидофільну бульйонну культуру (АБК), пропіоново-ацидофільну культуру (ПАБК), вівсяне молоко, сінний настій, силосну пасту, трав'яне борошно, слизові відвари.

Для свиней найбільше підходять як дієтичні корми силосна паста, пшеничні висівки, трав'яне борошно, коренеплоди, молоко, сир, дріжджовані корми, для м'ясоїдних – м'ясний бульйон, супи, вівсяна каша, сир, молоко, свіжий м'ясний фарш, сира печінка. Для птиці дієтичними кормами є подрібнені коренеплоди, свіжа зелень, силосна паста, трав'яне борошно, сир, кисле молоко, подрібнені варені яйця, ацидофілін, АБК. ПАБК.

Дослідами на свинях встановлено, що введення до раціону силосу стимулює шлункове соковиділення, збільшує кислотність, підвищує перетравну силу шлункового соку. В дослідах на жуйних показано, що згодовування соковитих кормів поліпшує кишкове травлення, а використання коренеплодів збільшує у рубці вміст білкових речовин у результаті кращого розвитку мікроорганізмів – симбіонтів.

При захворюваннях травної системи необхідні м'які, легко перетравлювані корми з помірним вмістом клітковини, багаті на речовини, які необхідні для синтезу соляної кислоти і ферментів. Залежно від характеру порушення секреторної функції шлунка призначають дієту з переважанням кормів, які слабо або сильно збуджують шлункову секрецію. При підвищеній секреції трав'яні дають м'яке сіно, сінне борошно, жом свіжий або сушений, картоплю; коням, крім того - подрібнену кукурудзу, підсмажений овес; свиням і собакам призначають молочну дієту. При лікуванні захворювань, що супроводжуються зниженням секреторної функції шлунка, трав'яні слід давати доброякісний силос, коренеплоди, сіно конюшини, люцерни, свіжу траву, пшеничні висівки, дріжджовані корми; коням, крім того, овес або ячмінь у подрібненому, плющеному або змеленому вигляді, пророщений овес, вівсяне борошно. Сіно і зерно доцільно злегка зволожувати підсоленою водою. Свиням корисно давати коренеплоди, силосну пасту, дріжджовані корми; собакам – свіжий м'ясний і печінковий фарш, бульйон.

Для молодняку великої рогатої худоби при шлунково-кишкових розладах розроблені і з успіхом застосовуються дієтичні засоби, які поліпшують секрецію шлункових залоз (настої звіробою, кінського щавлю, ромашки, сінний), нормалізують склад мікрофлори кишечника (ацидофілін, ДІЖ, ПАБК, біфідумбактерин, бактерин SL, споролакт). в'язучі та обволікаючі засоби (відвари і настої кори дуба, плодів черемухи, насіння льону, вівса). Найкращим дієтичним засобом для новонароджених є молозиво. Для поросят з тижневого віку – молоко і підсмажене зерно.

При гострому запаленні шлунка і кишечника дають вівсяне молоко, шдвари насіння льону або вівсяного борошна з наступною поступовою заміною їх луговим сіном, сінним борошном, сінажем чи силосом доброї якості. Свиням призначають бовтанку із пшеничних висівок, свіже збиране молоко,

м'ясоїдним – бульйони.

При захворюваннях кишечника з переважанням бродильних процесів травоїдним дають сіно конюшини чи люцерни, а корми, що містять легкозброджувані вуглеводи (коренеплоди, зернові), тимчасово виключають. При переважанні гнильних процесів у рубці і кишечнику призначають лугове сіно, свіжу траву, коренеплоди. Коням, крім того, дають пророщений або подрібнений ячмінь чи овес, а великій рогатій худобі – силос.

При захворюваннях печінки до раціону вводять корми, багаті на легкоперетравні вуглеводи (цукор, крохмаль) і вітаміни, при обмеженні жирів. Кількість білка – в межах потреби. Так. до раціону травоїдних слід включати лугове сіно, силос високої якості, коренеплоди, свіжу траву, дріжджовані корми, для свиней – збиране молоко, сир, коренеплоди при обмеженій кількості зерна. У фарш м'ясоїдним включають печінку, м'ясо - конину, білкові гідролізати, молоко, сир.

При захворюваннях кровотворної системи до раціону травоїдних включають бобове сіно, макуху, комбікорм, збагачений солями міді, кобальту, заліза; м'ясоїдним до фаршу добавляють печінку та її препарати (камполон, антианемін, сирепар, вітогепат), кров, солі кобальту, міді, вітаміни групи В.

3. Режими дієтотерапії.

Крім вибору кормів, важливим елементом дієтотерапії є правильно встановлений дієтичний режим. Розрізняють такі дієти: *голодну* (повне голодування), *напівголодну* та *щадну*.

Голодну дієту призначають тваринам на 1–2 доби з метою розвантаження травного каналу від вмісту, полегшення роботи печінки, нирок. Прийом води в період голодної дієти не обмежують. Доцільно в цей час застосовувати штучну годівлю з парентеральним або ректальним введенням поживних розчинів. Тривалий режим повного голодування протипоказаний для молодняку підсисного віку, оскільки у нього швидко виснажуються сили. При діареях різної природи в перші дні життя режим повного голодування скорочують до кількох годин, даючи замість молозива чи молока розчини електролітів з додаванням глюкози.

Напівголодну дієту на 2–3 доби призначають тваринам, яких переводять з голодної дієти на звичайний режим дієтичної годівлі, а також при хворобах шлунка, кишок, печінки, нирок, серцево-судинної системи зі значним порушенням їх функцій.

Щадну дієту призначають і підбирають залежно від того, в якій системі переважає розлад функцій. Так. при захворюваннях серцево-судинної і дихальної систем до складу дієти включають малооб'ємні, добре перетравлювані і високопоживні корми, багаті на вітаміни, особливо на ретинол, тіамін, рибофлавін, аскорбінову кислоту. При захворюваннях нирок, коли з сечею виділяється багато білка, але нирки ще зберігають на достатньому рівні здатність видаляти азотисті шлаки, дієту складають із кормів, багатих на повноцінний білок, а давання кухонної солі обмежують. Для травоїдних – це сіно бобових, дріжджовані корми; для свиней – сінне борошно, вівсяна або

ячмінна дерть; для собак – м'ясний фарш, молоко, сир. Дієта при захворюваннях нирок, що проходять з вираженим порушенням основних функцій, затриманням виділення продуктів азотного обміну, включає: для травоядних – лугове або степове сіно, сінаж, коренеплоди, бовтанки із висівок; для свиней – молоко, сир, пшеничні висівки, невелику кількість коренеплодів; для м'ясоїдних – молоко, сир, кисіль, каші. Тимчасово з раціону виключають корми, багаті на білок (сіно бобових, макуха зерно – для травоядних; м'ясні відходи – для свиней і м'ясоїдних).

4. Штучна годівля.

Якщо тварини не в змозі приймати корм, то їм призначають штучну годівлю або штучне харчування. *Штучна годівля* – це введення поживних речовин в організм за допомогою зонда. Вона рекомендується при вираженому знесиленні і втраті апетиту, неможливості прийому корму внаслідок пошкодження рота, язика, паралічу глотки, стравоходу.

Штучне харчування – введення поживних речовин, минаючи шлунок, через пряму кишку, внутрішньовенно, під шкіру, інтраперитонеально. Воно показане при режимі повного голодування, коли надходження кормів у шлунок протипоказане, а також тоді, коли неможливо ввести зонд, або як додатковий спосіб харчування. У пряму кишку можна вводити м'ясний бульйон, збиране молоко, розчини цукру, глюкози, спирту, внутрішньовенно – розчини глюкози (20 - 40 %-ний), етилового спирту (5 - 10 %-ний), білкові гідролізати, сироватку крові, розчин Рінгера-Локка. При шлунково-кишкових хворобах молодняку лікувальні і поживні розчини вводять інтраперитонеально.

Література

1. Внутрішні незаразні хвороби тварин: Підручник. – 2-ге вид., доп. / М.О. Судаков, М.І. Цвіліховський, В.І. Береза та ін.; За ред. М.О. Судакова. – К.: Мета, 2002. – 352 с.
(стор. 104).
2. Внутрішні хвороби тварин / В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О. Судаков та ін.; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 1999. – Ч.1. – 376 с.
(стор. 69–73)